

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 18/2009**

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare, 114 och 115 § i lagen om pension för lantbruksföretagare samt 1 § i lagen om införande av lagen om pension för lantbruksföretagare

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 september 2009 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare, 114 och 115 § i lagen om pension för lantbruksföretagare samt 1 § i lagen om införande av lagen om pension för lantbruksföretagare (RP 154/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Tiina Muinonen och överinspektör Ritva Partinen, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingschef Pirjo Pulkkinen-Närhi, Arbetshälsoinstitutet
- direktör Kaarina Knuuti, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- avdelningschef Sinikka Ginström, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA.

Dessutom har Finlands kommunförbund lämnat skriftligt utlåtande.

PROPOSITIONEN

Ändringen gäller de procentuella andelarna för de parter som är med och finansierar totalkostnaderna för systemet med olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare.

Regeringen föreslår en förlängning av det uppdrag som ålagts Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt 2007—2009 i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare, dvs. att lantbruksföretagarnas pensionsanstalt kan kontakta

producenten av företagshälsovårdstjänster och på uppdrag av producenten genomföra arbetsplatsbesök om det har gått mer än fyra år sedan företagshälsovården senast avlade ett besök.

Lantbrukarnas pensionsanstalts uppgifter föreslås bli kompletterade med att företagshälsovården ska lägga förslag till hur verksamheten kan utvecklas.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i sam-

band med den. Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar inom jordbruket

Det är mycket vanligt med yrkessjukdomar hos lantbruksföretagare och de råkar ofta ut för olyckor. Årligen drabbas omkring 400 lantbruksföretagare av yrkessjukdomar, de vanligaste bland dem allergibaserade luftvägssjukdomar och allergiska eksem. Av lantbruksföretagarna drabbas omkring 5—6% varje år av olycksfall i arbetet, vilket betyder ca 5 000—6 000 olycksfall i arbetet per år. Flest olyckor sker det inom kreatursskötsel. Olycksfallen inom jordbruket är allvarligare än i genomsnitt. Lantbruksföretagare drabbas ungefär lika ofta som byggarbetare av olyckor som orsakar över 30 dagar lång invaliditet.

I slutet av 2008 fanns det omkring 83 000 LFöPL-försäkrade och ca 60 000 aktiva jordbruk. Arbetsbördan och problemen med att orka i arbetet ökar per anställd och företagare ju större lägenheterna och produktionsvolymerna blir.

Olyckor och yrkessjukdomar är en betydande hälsorisk och en stor orsak till invaliditet inom jordbruket. Företagshälsovården och Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt arbetar för att förbättra arbetssäkerheten och arbetshälsan inom jordbruket genom att kartlägga risker, förbättra arbetsförhållandena och ge vägledning om riktiga arbetsmetoder. Företagshälsovård och arbetsplatsutredningar spelar en central roll i detta. Tack vare ett framgångsrikt förebyggande arbete har man lyckats få ner antalet yrkessjukdomar och olyckor inom jordbruket i viss mån, men risken för en yrkessjukdom eller olycka är fortfarande stor.

Utskottet understryker att arbetarskyddet och den förebyggande hälsovården har mycket stor betydelse och menar att det är utomordentligt

viktigt för hela samhället och enskilda människors välfärd att satsa på dem. Utskottet ser med oro på de höga siffrorna för olycksfall och yrkessjukdomar bland lantbruksföretagare och de ökade problemen med att orka i arbetet. Det är nödvändigt att vidta fortsatta åtgärder för att göra arbetarskyddet och den förebyggande hälsovården inom jordbruket effektivare.

Lantbruksföretagarnas företagshälsovård och gårdsbesök

Det är frivilligt för lantbruksföretagare att höra till företagshälsovården. Deras anslutning till företagshälsovården uppmuntras genom att olycksfallsförsäkringspremien har nedsatts med 20 procent förutsatt att det görs ett gårdsbesök enligt god företagshälsovårdspraxis hos de försäkrade minst en gång per fyra år. Med hjälp av gårdsbesöken försöker man minska antalet olycksfall och yrkessjukdomar genom att kartlägga lantbruksföretagarnas arbetsförhållanden och eventuella hälsorisker där.

Företagshälsovårdstjänster för lantbruksföretagare produceras huvudsakligen av hälsovårdcentralerna, som enligt folkhälsolagen är skyldiga att tillhandahålla företagshälsovårdstjänster för företag och företagare inom sin region. I många kommuner är det fortfarande hälsovårdcentralen som är den enda producenten av företagshälsovårdstjänster.

Enligt en lag som trädde i kraft i början av 2009 betalas ersättning av statens medel också för ett gårdsbesök som utförts av en privat producent av företagshälsovårdstjänster inom ramen för de högsta tillåtna kostnaderna per företagare. Syftet med lagen är, enligt programmet för Matti Vanhanens andra regering, att det ska upphandlas fler företagshälsovårdstjänster av privata tjänsteproducenter. Reformen ger lantbruksföretagarna större möjligheter att själva

välja tjänsteproducent, men effekterna för tillgången till tjänster klarnar först under de närmaste åren.

Tillhandahållarna av företagshälsovårdstjänster har haft problem med att ordna gårdsbesök enligt god företagshälsovårdspraxis med fyra års mellanrum. I slutet av 2006 hade gårdsbesök ännu inte utförts inom utsatt tid på ca 8 000 lägenheter. För att hjälpa upp situationen stiftades en temporär lag för 2007—2009. Enligt lagen kan Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt stå i kontakt med en producent av företagshälsovårdstjänster och på uppdrag av producenten ge en sakkunnig inom lantbruket i uppgift att ordna med ett gårdsbesök, om det har gått mer än fyra år från det senaste besöket.

I samband med att lagen stiftades som temporär krävde riksdagen att regeringen ger akt på hur lagstiftningen genomförs och ser till att sakkunniga inom företagshälsovård är närvarande vid gårdsbesök åtminstone i nuvarande omfattning och att företagshälsovården fram till utgången av 2009 har förbättrats så mycket att gårdsbesöken i alla regioner kan göras som multidisciplinärt samarbete i överensstämmelse med god företagshälsovårdspraxis.

Tack vare den temporära ändringen i fråga om gårdsbesök har betydligt fler besök kunnat utföras. Åren 2007—2008 har antalet gårdsbesök ökat från omkring 3 500 till omkring 5 800 per år, vilket betyder att antalet gårdsbesök nu motsvarar nivån på god företagshälsovårdspraxis.

Antalet multidisciplinära gårdsbesök är nu uppe i 3 900 per år i genomsnitt. Det har gjorts omkring 1 800 enmansbesök per år och omkring en tredjedel av dem har gjorts av en sakkunnig inom lantbruket. Sammantaget har enmansbesöken av sakkunniga inom jordbruket utgjort omkring 12 procent av alla gårdsbesök.

Utskottet framhåller att de multidisciplinära gårdsbesöken är mycket viktiga. De är det bästa sättet att klarlägga arbetarskyddssituationen på gårdarna och att hitta lösningar på hur risken för olycksfall och yrkessjukdomar kan minskas och orken i arbetet förbättras. Det är angeläget att fö-

retagshälsovårdare besöker gårdarna personligen och bildar sig en god uppfattning om arbetsförhållandena och risk- och belastningsfaktorerna i arbetet. Utifrån gårdsbesöken är det lättare för företagshälsovårdspersonalen att bedöma i vilken utsträckning arbetet inverkar på arbetsbaserade sjukdomssymtom och att vidta nödvändiga rehabiliteringsåtgärder och andra åtgärder för att lantbruksföretagarna ska kunna bevara sin hälsa och arbetsförmåga.

I riksdagens uttalande krävdes det att företagshälsovården ska förbättras fram till utgången av 2009 så mycket att gårdsbesöken i alla regioner kan göras som multidisciplinärt samarbete i överensstämmelse med god företagshälsovårdspraxis. På denna punkt har utskottet inte fått någon heltäckande rapport om företagshälsovårdssituationen i olika regioner. Läget är förmodligen något bättre i en del av landet i och med att företagshälsovården genom kommun- och servicestrukturreformen har sammanförts till större verksamhetsenheter som medger specialisering och utveckling av företagshälsovårdskompetensen. Men det är ett orosmoment hur resurserna för företagshälsovård kommer att utvecklas när kommunernas ekonomiska situation förvärras.

Utskottet anser att den temporära lagstiftningen har varit lyckad. Den har resulterat i en avsevärd ökning av antalet multidisciplinära gårdsbesök och i att besöken står på en god nivå. Det ser ut att ha spelat en alldeles särskild roll att Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt haft i uppgift att hålla kontakt med företagshälsovården och påminna om att fristen för gårdsbesök går ut.

Utskottet tillstyrker att lagstiftningen permanentas. Det inskräper att det fortfarande måste följas upp hur lagstiftningen fungerar och ses till att också företagshälsovården fungerar. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att gårdsbesöken i regel görs som multidisciplinärt samarbete och att enmansbesök av en sakkunnig inom lantbruket görs bara i undantagsfall.

AJU 18/2009 rd — RP 154/2009 rd

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 22 oktober 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Hannakaisa Heikkinen /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Johanna Karimäki /gröna
Esa Lahtela /sd
Jari Larikka /saml

Markus Mustajärvi /vänst
Sanna Perkiö /saml
Paula Sihto /cent
Tarja Tallqvist /kd
Jyrki Yrttiaho /vänst
ers. Krista Kiuru /sd
Pentti Tiusanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.